

Historische wandeling in Steenberg

Deze wandelroute is een vervolg op een bestaande stadswandeling die zich beperkt tot het centrum van de stad. U wordt in deze uitgebreide historische wandeling weg uit het centrum geleid en krijgt Steenbergen vanaf zijn historisch mooiste kant te zien. De wandeling is door Steenbergenaren in samenwerking met Heemkundekring De Steenen Kamer ontwikkeld.

Het rondje door het stadje is 5,5 kilometer lang en duurt 2 uur.

Veel wandelplezier!

Uitgegeven door Heemkundekring De Steenen Kamer, Steenbergen, september 2018

Beknopte geschiedenis van Steenberg

Het schilderij op de voorpagina is, voor zover te achterhalen valt, in de periode 1685-1695 gemaakt. Hoofdonderwerp in het schilderij is het Middeleeuwse stadhuis van Steenberg dat omstreeks 1830 werd afgebroken. Het is het tot nu toe oudst bekende schilderij van Steenberg.

Kunsthistoricus Jan Peeters heeft in zijn hoedanigheid als conservator van het Markiezenhof enige jaren geleden een 17^e eeuwse schilderij van het oude Raadhuis van Steenberg met Waterpoort, ontdekt in een veilingcatalogus van Christies in Amsterdam en in opdracht van de gemeente Steenberg aangekocht. De plaats waar het Oude Raadhuis met de Waterpoort heeft gestaan werd door het kunstwerk duidelijk. Het schilderij toont dat het Raadhuis zich achter de huidige Marinabar bevond.

De geschreven geschiedenis van Steenberg begint in het jaar 1272 met de 'Oude Keur' (officiële akte), uitgegeven door Arnoud van Leuven, Heer van Breda. Steenberg was toen nog een villa (in de betekenis van dorp) en behoorde tot het Land van Breda, dat zich tot 1286 over geheel West-Brabant uitstreekte. In deze keur wordt het grondgebied van Steenberg beschreven; maar er staan ook bepalingen in over de bewoners, hun grond en hun vee, hun bedrijf en de straffen bij overtredingen

Vestingstad Steenberg

Na ontvangst van de keur (1272) is Steenberg zich tot een stad gaan ontwikkelen. In die tijd werd er aan zoutwinning gedaan uit zoute turf. De vesting kreeg een ommuring en in de 15^e eeuw werden ook een aantal verdedigingswerken gebouwd volgens het Oud Italiaans Vestingstelsel.

Steenberg werd waarschijnlijk gesticht in de tweede helft van de 13^e eeuw en is sinds de eerste helft van de 14^e eeuw te beschouwen als stad. Het heeft een rijke historie en groeide in de 14^e en 15^e eeuw, dankzij zoutwinning en handel met Antwerpen en Vlaamse steden als Brugge en Gent tot een handelsstad. Steenbergse schippers voeren ook op de Oostzee en Engeland.

Toen onder andere door de teloorgang van de zoutwinning de economische neergang had ingezet, werd Steenberg in de 16^e eeuw in plaats van een handelsstad meer een vesting- en garnizoensstad. De vesting maakte vanaf 1628 deel uit van de West-Brabantse waterlinie. Steenberg werd na diverse belegeringen een Oranjestad. De stad is sindsdien niet meer ingenomen geweest, hetgeen daarvoor vaak gebeurd is en waardoor de vesting als een zwakke plek in het Nederlands vestingstelsel werd gezien. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (vanaf 1568) werd de vesting geplunderd door de Watergeuzen (1578), daarna is hij belegerd en ingenomen geweest door de Staatse en Spaanse troepen. Nieuwe vestingwerken (zoals het fort aan de Vliet) zijn aangelegd in 1583 na de slag bij Steenberg.

Toch werd direct na het Twaalfjarige Bestand de vesting wederom ingenomen door de Spanjaarden. Hier kwam een eind aan toen Prins Maurits in 1623 Steenberg en definitief veroverde. Hij zorgde ervoor dat de vesting flink versterkt en uitgebreid werd in 1628 en 1629. Toen de vesting eenmaal opgenomen was in de West Brabantse Waterlinie, heeft hij zelfs stand gehouden toen de Fransen de regio binnenvielen tijdens de Oostenrijkse Successieoorlog in 1747 (toen als onderdeel van de Zuidwaterlinie). De vesting Steenberg is in 1827 opgeheven. Tegenwoordig is van deze vesting, Fort Henricus, de waterpoort (haven) en de Stadswal nog te herkennen.

Beschrijving van de wandeling

De wandeling start bij restaurant De Wallevis aan de **Kade**.

1:Steenbergse Haven of Kaai.

De Kade is in de jaren 1630-1631 gevormd, nadat de haven was verlegd van de Oostdam naar de huidige plaats. De naam is ontleend aan de beschoeiing en waterkering.

De Steenbergse Haven of Kaai, is de naam van de stads- en jachthaven van Steenbergen, gelegen aan de Steenbergse Vliet. De haven is CEMT-klasse II en heeft een diepte van KP - 3,25 m. De maximaal toegestane afmetingen zijn 56,00/7,20/2,40 m.

Het oudste gedeelte van de haven dateert van de 14e eeuw. Het uitgegraven verloop naar de Vliet is jonger en is een voormalig onderdeel van de vestingwerken van Steenbergen. Het voormalige Fort Henricus aan de monding van de haven behoorde tot dezelfde vestingwerken. Voor de inpoldering van de Graaf Hendrikpolder was het terrein rondom Fort Henricus een slikken- en gorzengebied. Het havenkanaal naar de huidige haven is wel hetzelfde als naar de oude haven en is in 1538 afgesloten door de inpoldering van de voornoemde polder en in 1580 weer heropend).

De haven werd tot aan de jaren zeventig druk bevaren door vrachtschepen die suikerbieten naar de in Steenbergen gevestigde suikerfabriek brachten. In het middelste gedeelte van de haven bevinden zich zogenaamde waterwoningen. Dit zijn huizen met een eigen of gedeelde aanlegsteiger aan de waterkant.

Hierachter ligt de jachthaven, welke bestaat uit ongeveer 160 ligplaatsen. Daarachter de oude stadshaven met een dertigtal passantenplaatsen. Dit gedeelte van de haven loopt tot aan de Kaaistraat, vrijwel in het centrum van Steenbergen.

De haven is ook na de aanleg van de A4 bereikbaar voor grote zeilschepen dankzij de aanleg van het Aquaduct Steenbergen.

Tot 2011 was de jachthaven het eindpunt van de veerdienst naar Oude-Tonge, bediend door een pont uit 1928, de Sunbear. Tijdens de aanleg van het aquaduct bleek dat de Sunbear niet door de (te krappe) tijdelijke passage kon, en stopte de eigenaar met de exploitatie van het fietsveer

We lopen richting Brasserie de Kaai. Tegenover deze brasserie staan we bij de:

2: Praatbank

Waar de sterkste verhalen van Steenberg en door vooral ouwe Steenbergse mannen verteld werden. Op deze locatie stond vroeger de zeventiende-eeuwse Kaai-poort die ook toegang tot de buiten de omwalling gelegen haven gaf.

We lopen rechts de **Kaaistraat** in. De naam Kaaistraat komt reeds voor in 1433. In 1435 heette de straat Bredestraat. De Bredestraat liep van de Bergse Poort in het westen tot aan de Markt. Verderop ging de straat over in de Kerkstraat. In de 17de eeuw heette de straat ook Damstraete, daarna Kaaijstraedt. De naam is duidelijk: de straat die uitkomt op de Kade.

Aan de Kaaistraat liggen verschillende zijstraatjes die van oudsher een verbinding vormen met de achterstraten. De benamingen van de zijstraatjes verwijzen vaak naar het vroegere gebruik. Allereerst komt u voorbij de Lelie- en Klaverstraat. Deze namen zijn vermoedelijk afkomstig van kroegen in de bewuste straatjes. Er stonden toen ook nog huisjes in die zijstraten waar de militairen van de vesting ingekwartierd waren.

Verderop komt u het Vlooiënenstraatje en Pompstraat tegen. In het Vlooiënenstraatje woonden in de 19^e eeuw vermoedelijk wevers. Een 'vlo' is namelijk hetzelfde als 'Vloo' of 'Vloe', wat afkomstig is van 'lakense stof'. 'Lakense stof' is een wollen stof die op een speciale wijze wordt geweven en bewerkt.

De naam 'Pompstraat' is ontleend aan de pomp die daar al rond 1800 stond.

Tenslotte komt u het Zonnestraatje tegen. Deze straat ontleend zijn naam aan het huis 'De Zon' (nr. 65) op de westhoek. Pas later is men dit straatje zo gaan noemen.

3: De Witte Villa

Dit huis werd ook Hof van Loon genoemd: Dit is een oude burgemeesterswoning, gebouwd rond 1880/1890 en vermoedelijk ontworpen door een Belgische architect. Merk de rijke stucdecoratie op met zogenaamde diamantkoppen in de blokken.

We lopen rechtdoor de Kaaistraat in

4: Oud Postkantoor

Drielaags, voormalig post- en telegraafkantoor (1895). Architect C. van Genk.
Markant neorenaissance gebouw. De hoekrisaliet heeft een uitspringende erker met daarboven een balkon en als gevelbeëindiging een neorenaissance topgevel. Doordat er naast "postzaken" ook telegrammen werden verzonden en de eerste telefoon op het postkantoor werd geïnstalleerd, had het postkantoor een belangrijke maatschappelijke en communicatieve functie. Na postkantoor heeft het nog dienst gedaan als bibliotheek, ouderensoos en nu als restaurant In De Oude Stempel.

5: De Klokgevel Steenberg

Stichting De Klokgevel Koffie- en Theemuseum, Kaaistraat 14 Steenberg, 4651 BN
(Gemeentelijk Monument)

Begin 17e eeuw stond hier en op de plaats van de buurpanden nog een boerderij. Vanaf 1737 stond het huidige pand op deze plek. Dhr. Verstappen verkocht het pand aan Dhr. Westland voor Fl 1.090,-. In 1748 kocht Denisse het voor Fl 1.400,-. Eenlaags winkelwoonhuis met een oorspronkelijke klokgevel met voluten en met 2 T-ramen: een laat 19e eeuwse winkelpui. Een cultuurhistorisch zeer waardevol pand. In het historische pand was het loodgietersbedrijf van de familie Léautaud gevestigd.

We lopen rechtdoor verder naar het

6. Oude Gemeentehuis

Tweelaags (voormalig) raadhuis (1939). Samengesteld complex tussen Kaaistraat / Visserstraat. Architect: J.M. Hurks en C.Roelants. Gebouwd in de trant van de Delftse school.

Het gebouw heeft mede door het gebruik van traditionele bouwmaterialen een grote ambachtelijk uitstraling. Tufstenen ingangen en gevelbekroning met het wapen van de stad, met baronnenkroon en schuilhoudende zeemeerminnen, de jaartallen 1272

- 1939. Sinds 2011 is het in particulier bezit en onder monumentaal toezicht verbouwd tot woonhuis, galerie, atelier en diverse authentieke ruimtes waarbij de oude elementen behouden zijn gebleven en waar nodig weer zichtbaar gemaakt. Zo ook is de Trouwzaal geheel in oude stijl gerestaureerd en kan gebruikt worden voor diverse (zakelijke)

doeleinden. Invalidentoilet en een lift zijn aanwezig. Ook is er nog een toilet aanwezig, gemaakt speciaal voor koningin Juliana. Of zij er ooit gebruik van heeft gemaakt is niet bekend.

Het Oude Stadhuis van Steenbergen heeft diverse stijlvolle ruimtes voor zakelijke bijeenkomsten. Zoals bijvoorbeeld de Trouwzaal, Burgemeester en Wethouders kamer of Secretariskamer. Naast deze ruimtes is het gebruik van de open tuinkamer (voormalige bodewoning), met zicht op de tuin en het pand een exclusieve ervaring, waarbij u het gevoel heeft in een kloostertuin te vertoeven.

7. Heraut

Beeld van de Heraut, die op een trompet blaast. Het beeld is gemaakt door Leon Vermunt. De Heraut verbeeldt de oude stadsomroeper, maar verkondigt ook met 'klaroengeschal' het huwelijk van bruidsparen, die de stadshuistrappen

betreden. Geschenk van Fotolaboratorium Bac Color.
We steken de straat over en zien de

8: Waterput

Voor Kaaistraat nummer 44 ziet u een Waterput. Dit is een gemeenschappelijke waterput van baksteen, gefundeerd op een houten ton. De diepte van de waterput is 6 meter met een diameter van 2,5 meter.

Kaaistraat 57, 59, 63, 67 en 69

alle met bovengevels uit het einde van de 19^e eeuw. Op de hoek met de Markt was in de 18^e eeuw de bakkerij van Van Campenhout gevestigd, en wel in het pand 'De Drie Clocxkens'. Rond 1910 was hier de bank van Van Loon en na de Tweede Wereldoorlog de bekende winkel van De Gruyter gevestigd.

Op de hoek van de Grote Kerkstraat met de Blauwstraat zien we een tweelaags winkel/woonhuis uit ca. 1902 en in 2000 geheel gerenoveerd. Het pand was ooit een manufacturenwinkel. Bij de restauratie is een oude waterput tevoorschijn gekomen, welke in het interieur is opgemetseld.

We gaan linksaf de **Markt** op.

De haven liep tot in het begin van de 17^e eeuw door tot de plek waar nu de Gummaruskerk staat. Via de poort ('de Waterpoort') kon men van de Markt de achterliggende haven bereiken. Deze poort is rond 1826 gesloopt.

In 1331 kreeg Steenberghe het recht om een jaarmarkt te houden. Of deze toen reeds op het huidige plein plaatsvond, is niet bekend. Het woord Markt wordt voor het eerst in 1431 genoemd bij de verkoop van een huis.

Aan de Markt lag het gotische stadhuis, dat in 1826 wordt afgebroken. Daarna werd er een kerk gebouwd. Achter dat gebouw verrees rond de eeuwwisseling de huidige kerk en werd de oude afgebroken. De Markt kon toen naar het noorden worden uitgelegd. Zo ontstond het huidige plein.

Dan zien we aan de overzijde

Markt 10

Dit is een oud pand uit de 18de eeuw. Aan de zijkant zijn in de zijgevel nog de gekrulde sierankers en de oude ramen te zien. Circa 1890 is het in de huidige staat verbouwd. Het is vrij zeker een herberg geweest. Door de poort was de toegang tot de paarden- en koetsenstalling.

We wandelen naar de kerk en passeren de panden

Markt 11-13

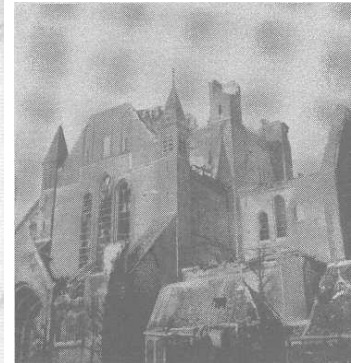
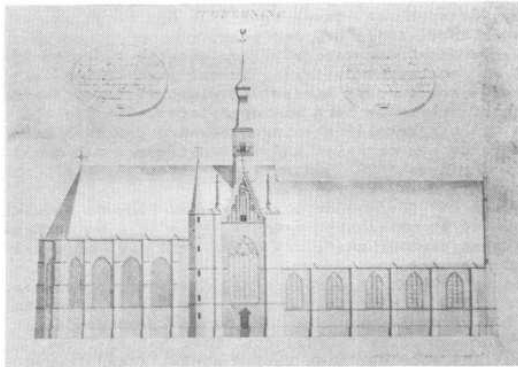
Steken we de Markt over dan zien we de schilddaken van deze woningen. De panden aan beide zijden van de Markt zijn allen gebouwd tussen 1900 en 1905, toen na de afbraak van de oude kerk het plein werd vergroot. Merk de gevelversiering op van Markt 14-18.

We stoppen bij de houten deuren van de

9: Gummaruskerk

De geschiedenis van onze parochie telt net als de stad vele eeuwen. Zo stond er in de eerste helft van de 13^e eeuw een kerk in Steenberg. Al vóór 1460 werd die oude kerk vervangen door een nieuwe, toegewijd aan de Heilige Jacobus. Deze kerk stond op de plaats waar nu de Hervormde kerk staat.

Hoewel de huidige Sint-Gummaruskerk in 1902 in gebruik werd genomen, heeft de kerk een voorgeschiedenis die teruggaat tot de late 13e eeuw, toen de eerste kerk in Steenberg en werd gesticht.

Deze vroege kerk, waar geen afbeeldingen van bekend zijn, werd rond het jaar 1505-1510 vervangen door een lange gotische kruiskerk gewijd aan Jakobus de Meerdere, de Sint-Jakobuskerk.

Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd de Sint-Jakobuskerk ontluisterd en gebruikt als opslagplaats. Als Staatse stad kreeg Steenberg en een protestants bestuur dat katholieke erediensten verbood. De Sint-Jakobuskerk werd overgenomen door de protestantse gemeenschap en in 1820 gesloopt en vervangen door de huidige Witte Hervormde Kerk.

De katholieken hielden in de boerenschuren rondom Steenberg en hun diensten tot 1707, toen er een schuilkerk (opgedragen aan de heilige Gummarus van Lier) in de Kleine Kerkstraat werd opgericht.

Tijdens de Napoleontische tijd kregen de katholieken in het zuiden van Nederland meer vrijheid om hun godsdienst vrij te belijden. Dat leidde in heel Noord-Brabant tot de bouw van nieuwe kerken. Zo ook in Steenberg en, waar in 1830 midden op de Grote Markt een kerk werd gebouwd, wederom vernoemd naar Sint-Gummarus.

Deze kerk werd echter te klein bevonden, en in 1900 werd begonnen met de bouw van een nieuwe kerk, de huidige, die in 1902 voltooid werd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd er rondom Steenbergen hevig gevochten. De Gummaruskerk, die een enorm uitzicht over de gehele West-Brabantse regio bood, werd opgeblazen. Alle torens stortten in, het middenschip brandde compleet uit en al het glaswerk ging verloren. De restauratie begon in 1946. In 1949 werd het dak over het schip hersteld, waardoor er voor het eerst in vijf jaar weer een Kerstmis in de kerk gehouden werd. Medio jaren vijftig zijn de hoektorens weer herbouwd en in 1960 is ook de vieringtoren voltooid.

De parochianen zochten hun toevlucht in de kapel van de zusters van het Steenbergse ziekenhuis en later konden ze terecht in een noodkerk, de loods van de R.K. Boerenbond aan de Westdam.

Het herstel werd ter hand genomen en in 1949 kon de kerstnacht weer gevierd worden in de gerestaureerde kerk. Vanaf 1960 hoort onze St. Gummaruskerk met toren weer tot het vertrouwde beeld in onze stad. Al van verre kun je haar silhouet zien, dat Steenbergen in het West-Brabantse markeert.

Wetenswaardigheden:

- Onze parochie telt ongeveer 4000 ingeschreven parochianen
- Onze kerktoeren is 78,5 meter hoog
- Er hangen vier luidklokken in de kerktoeren, die in volgorde van grootte aldus heten:
 - H.Jacobus, de oorspronkelijke patroon van de parochie. Het randschrift is: Laudo Deum = ik loof God
 - H.Gummarus: huidige patroon van de kerk. Het randschrift is Convoco vivos, plango mortuos = ik roep de levenden samen, ik betreur de doden.
 - H.Maria: het angelusklokje, dat dagelijks om 12 uur en om 18 uur oproept tot gebed. Het randschrift is Nuntia Maria = ik boodschap Maria.
 - H.Adrianus: consecratieklokje om zieken en andere thuisblijvers aan dit moment te herinneren en tevens doopklokje. Het randschrift is Shalom = Vrede en alle goeds
- **Buiten de kerk staan de volgende beelden:**
 - H.Hart: op de Markt, ontworpen door Joseph Cuypers, gegoten in Antwerpen, 800 kg wegend.

- Mariabeeld: aan de begraafplaats gebeeldhouwd door Niels Steenbergen en in 2017 door diens kleinzoon Jelle Steendam hersteld na schade door vandalisme.
- Kruis: markeert in de absis op de gevel aan de buitenkant in het Doktersdreefje de plaats, waar binnen de kerk het tabernakel staat. Het is afkomstig uit de afgebroken kapel van Onze Stede

10: Heilig Hart Beeld.

Het H. Hartbeeld links voor de kerk te Steenbergen, 1929. Geschenk van de parochianen bij gelegenheid van het 25-jarige priesterfeest van deken Simon de Wit.

We gaan linksaf en lopen de **Westdam** in langs Westdam 1

11: Villa Moors/Bax

De Dam (de naamgeving Oostdam en Westdam dateert van 1939) beschermde voor 1629 de stad tegen het water in de haven. In het begin van de 19^e eeuw werd zij nog begrensd door de Nieuwstad in het noorden en de Lindengracht in het zuiden. Nadat deze gracht was gedempt, werd een verdere bebouwing mogelijk.

Aan de Oostdam stonden voor 1945 al huizen, welke aansloten bij de Binnenvest en de Markt. Pas na de tweede wereldoorlog is de straat helemaal volgebouwd.

De villa werd gebouwd rond 1895 en ontworpen door architect C. van Genk uit Bergen op Zoom. De eerste bewoner was Arjaan Moors (villa Moors), daarna kwam het Hoogheemraadshuis van de Brabantse Bandijk erin. Toen Dick Bax met sanitair en nu villa Buuron met daarnaast de nieuwe villa.

We gaan einde weg rechts de **Lindenburghlaan** in.

Genoemd naar de oude hoeve Lindenburgh aan de Vliet, in de vroegere zeventiende eeuw reeds bekend, maar wellicht ouder. Bij deze sluis stond ook een versterking, Fort Lindenburgh genaamd.

In 1805 wordt nog gesproken over een perceel land onder de dijk nabij "Fort Lindenburgh" en stoppen op een plek waar het nieuwe verzorgingshuis Hof van Nassau (voorheen Lindenburgh) staat.

Op deze plaats stond eeuwen geleden het Nassaubolwerk. Steenberg is al vanaf 1458 een Nassastad en behoort tot de Unie van Oranjesteden, een select clubje dat een nauwe band

onderhoudt met ons koningshuis. Koning Willem-Alexander voert ook de titel Heer van Steenbergen. Meeste prominente verdedigingswerk was het Nassaubolwerk en precies daar bouwt Tante Louise haar nieuwe verpleeghuis. Vandaar de naam.

We lopen rechtdoor en stoppen op de hoek van Waterlinie

12: Gert van Wijkbank.

Deze bank (met gouden ballen) was het afscheidscadeau van Burgemeester Gert van Wijk.

We gaan rechtsaf en lopen langs

13: Het nieuwe Gemeentehuis

Na de gemeentelijke herindelingen in Noord-Brabant in 1997, toen de voormalige gemeenten Nieuw-Vossemeer en Dinteloord en Prinsenland bij de gemeente Steenbergen werden

gevoegd, werd besloten om over te gaan tot de bouw van een nieuw gemeentehuis. Het oude stadhuis en aanverwante gebouwen in de Kaaistraat werd te klein geacht.

Eind 2005 werd begonnen met de bouw, en begin 2007 was het gebouw af. Het gebouw is ontworpen door architect Eric van Pelt en bestaat uit een gebouw uit één stuk, met een driehoekige basisvorm. De scherpste gebouwhoek wordt gevormd door een toren die gedeeltelijk boven de daklijn uitsteekt. Het nieuwe gemeentehuis van Steenberg werd officieel geopend in aanwezigheid van 300 genodigden door burgemeester Jan Hoogendoorn en Commissaris van de Koningin Hanja Maij-Weggen. Aansluitend was er een groot concert met ruim 200 muzikanten en ruim 75 koorleden afkomstig uit alle kernen van de gemeente.

Daarna lopen we via het voetpad over de loopbrug.

We zien hier de nieuwbouw op een deel van de oude vesting: het Wijngaarden- en Nassaubolwerk en lopen rechtdoor de straat het **Doktersdreefje** in.

Waarschijnlijk is het Doktersdreefje een overblijfsel van enige wegen uit 1642. In 1746 woonden hier erfgenamen van Doctor Ruthe; oudste benaming is dan ook Doctorsdreefje. Pas in 1949 is bestrating aangebracht en zijn blokken woningen gesticht.

We lopen rechtdoor en stoppen bij het

14: Vermeulenhuis

Het Doktersdreefje (Steenbergs: 't Doktersdrifke) is een straat in Steenberg. De weg loopt van de Noordwal tot het kruispunt met de Oostdam, waar het uitkomt op de Markt. Aan het begin van het Doktersdreefje ligt een stadsboerderij, het Vermeulenhuis,

waarvan het oorspronkelijke karakter (boerenbedrijf en luxueuze woning in één) onveranderd is gebleven sinds de verbouwing van het in eclectische vormtaal ontworpen woonhuis in 1895.

We gaan rechtsaf en direct linksaf en lopen de Markt op. We lopen rechtdoor de **Blauwstraat** in:

In 1433 heette de straat Gasthuisstraat, naar het Gasthuis dat tot in de zeventiende eeuw gevestigd was in beide weeshuisgebouwen. In 1640 komt de naam Blauwpoortstraat in zwang, naar de blauwstenen stadspoort. In 1687 heette de straat reeds Blauwstraat. De naam is dus een verkorting van Blauwpoortstraat

We steken over en passeren de bibliotheek. Hier stond in vroeger eeuwen het Gasthuis van de stad. Hier treffen we ook gemeentemonument Blauwstraat 41. Ook aan de Blauwstraat liggen een paar zijstraatjes. Een daarvan is het Rongelstraatje, genoemd naar Bastiaan Rongen die in de 17^e eeuw in deze straat negen dubbele huisjes in bezit had. Als u het straatje inkijkt, ziet u nog net de gebouwen van de oude bierbrouwerij 'Het Witte Kruis'.

We gaan linksom de **Rozemarijnstraat** in,

Deze verbinding tussen Blauwstraat en IJzeren Put heette in 1640 het 'Straatje van den Geweldigen', genoemd naar de provoost (het hoofd van de militaire politie) van de stad. Een eeuw later komt de naam Rosemarijnstraat op. Een straatje met die naam vindt men in veel oude vestigsteden. Over de betekenis zijn geleerden het niet eens. Er is wel eens verondersteld dat die straat zou heten naar de vrouwen, die zich bezig hielden met het maken van groen voor bruiloften, doopmalen, begrafenissen en het feestelijk inhalen van het garnizoen, en voornamelijk werkten met rozemarijn. Een andere mening is dat het gewoon prostituees waren, die rozemarijn gebruikten om een zwangerschap te onderbreken.

We stoppen bij Zorgcentrum Onze Stede aan de **IJzeren Put**

De naam 'Ijserput' komt al voor in 1437. In de voorgeboden (politieverordeningen) van 1504 is het niet toegestaan in 'den Yserput oft Symonshaeven penssen oft clederen' te wassen 'oft hout oft vuylnisse inlegen'. Het blijkt dus een waterput geweest te zijn, waaraan in plaats van of behalve hout ook ijzer verwerkt was. Beide putten zijn drenken geweest, waar de dieren konden drinken als ze avonds terug de stad in werden geleid. Rond 1795 stond er 'den Asbak', een stortplaats voor afval, (richting Vleeshouwerstraat) bij de latere Wei en de IJzerenput meer op de hoek van het Rozemarijnstraatje en de latere Ruiterswallen, die later IJzeren Put in de volksmond verdrongen heeft. In 1949 is de naam IJzeren Put officieel vastgelegd. De naam Assiebak is na de grote woningsanering in de jarenzestig nagenoeg uit de spraak verdwenen.

Voor Onze Stede bekijken we het

15: Kunstwerk Onze Stede

Dit is gemaakt door de kunstenaar Kees Keijzer, en was een gift van de bouwondernemer en architect van Onze Stede bij de opening in 1981.

We lopen rechtdoor en gaan de eerst straat linksaf de **Ruitenstallen** in

Op het onbebouwde terrein aan de zuidkant van de Vleeshouwerstraat stonden in de zeventiende eeuw ruiterswallen. Deze verdwenen eind 18^e eeuw, maar de naam bleef behouden.

einde weg links af de **Kleine Kerkstraat** in

De naam Kleine Kerkstraat is waarschijnlijk afgeleid van de (kleine) schuurkerk die tussen 1707 en 1832 hier in gebruik was. Het kerkje stond op de plaats van de oude kapel van bejaardenhuis Charitas. Tevoren was de straat een deel van de Vleeshouwerstraat.

en dan eerste straat rechts af het **Smidstraatje** in

De naam 'Smeetsrate' komt al voor in 1454. In het begin van de 16^e eeuw wordt onderscheid gemaakt tussen Lange en Korte Smidstraat. Het pand op de noordwesthoek van de Smidstraat en Grote Kerkstraat is eeuwen lang een smederij geweest, waarmee de naam voldoende verklaard is.

einde straat rechts af de **Grote Kerkstraat** in:

De naam Carcstrate komt al voor in 1431. In de zestiende eeuw kwamen de huizen aan de noordzijde van deze straat uit op de stadswatermuren; die van de zuidzijde op de Lange Smidsstraat. 'Grote Kerkstraat' werd gebruikt toen de naam 'Kleine Kerkstraat' in zwang kwam. De naam is gemakkelijk te verklaren, daar de straat de Markt verbindt met de plaats waar eens de grote (katholieke) kerk stond. In dit stadsgedeelte zijn de straatnamen nogal eens veranderd.

6: Oude Pastorie

Gebouwd in 1892 ontworpen door architect van Genk uit Leur en gebouwd door aannemer Chr. Raats. Hier woonden de dekens De Wit, Buysrogge en Ooms met hun kapelaans. Ook was op de bovenverdieping sportschool Nes gevestigd en beneden waren Albert Hein, Micro Electro. Nu staat het al jaren leeg. Heden ten dage zijn op de bovenste verdiepingen appartementen gebouwd.

Op de plaats van de oude Pastorie stonden rond 1600 drie huizen. Het eerst huis was 'Prinsenhuis'. Dit pand werd gereserveerd voor een eventueel verblijf van de Prins van Oranje. Om het pand niet al die tijd leeg te laten staan, liet men de dominee erin wonen. Het tweede huis was het huis 'De Zon'. Enkele decennia later krijgt een huis in de Kaaistraat deze naam. Het laatste huis van de drie was de herberg 'de Vergulde Zeeridder'. Dit was een herberg voor de plaatselijke schippers die via het naastgelegen stadsstraatje, tussen de panden van juwelier Broekhuis en de oude pastorie, naar de haven konden gaan.

We lopen rechtdoor naar het kerkplein: De oude kerk van Steenberg is in 1832 afgebroken en vervangen door de huidige NH Kerk. De oorspronkelijke nauwe verbinding tussen Vleeshouwerstraat en Grote Kerkstraat heette in 1832 'den April'. In 1953 is de weg aangepast aan

de eisen van het verkeer. De naam Kerkplein spreekt voor zich.

17: Nederlands Hervormde Kerk

De Nederlands Hervormde kerk aan het Kerkplein, gebouwd in 1832, werd in gebruik genomen in 1834. Het gebouw werd meerdere keren gerestaureerd. De laatste restauratie vond in 2007 plaats.

Het meest opvallend is de grijze kleur van de muur en de okergele kleur van de pilaren. Uit onderzoek is gebleken dat het okergeel de originele kleur van de kerk was.

De beide luidklokken werden in de Tweede Wereldoorlog gevorderd door de Duitse bezetter. De grote klok is teruggevonden. Bij de restauratie in 2007 is er een nieuwe kleine klok gegoten, identiek aan de oude kleine klok.

De kerk van de Nederlands Hervormde gemeente is een zogenaamde Waterstaatskerk, een 19^e-eeuwse manier van bouwen waarin stijlprincipes uit de klassieke oudheid werden toegepast. Gedurende de regering van Koning Willem I waren ingenieurs van Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor de openbare gebouwen waaronder kerken.

Geschiedenis

Op de plaats waar nu de Ned.Herv. kerk staat, stond al in de 13e eeuw een stenen kerk. Deze is rond 1505 vervangen door een nieuw kerkgebouw, de St.Jakobuskerk. De Jakobuskerk werd in 1831 wegens bouwvalligheid afgebroken. Vervolgens werd het huidige gebouw op dezelfde plaats gebouwd. De oude St.Jakobuskerk was van oorsprong katholiek, maar werd

op 17 oktober 1590 (de dag dat Prins Maurits Steenberghe veroverde) protestants. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd de kerk gebruikt als opslagruimte en ook tijdens de Napoleontische Oorlogen werden er troepen ingekwartierd, met als resultaat dat de kerk begin 19e eeuw in zeer slechte staat verkeerde en afgebroken werd.

Om beide partijen tevreden te stellen, zorgde de regering onder Koning Willem I voor een goedkope renteloze lening waarvan twee nieuwe kerken gebouwd werden: de katholieke Sint-Gummaruskerk op de Grote Markt, en de Ned.Herv. kerk op de fundering van de oude St.Jakobuskerk.

De kerk is met haar Toscaanse halfzuilen, kroonlijst en driehoekig fronton alsmede door de ingebouwde klokkentoren met haar zeshoekige obelisk een schoolvoorbeeld van het neoclassicisme. Het huidige kerkgebouw lijkt dus weinig tot niets op de vroegere St.Jakobuskerk.

In het interieur bevindt zich een driehonderd jaar oud orgel, drie 17e eeuwse kaarsenkronen, een 17e eeuwse lezenaar gesmeed uit een stuk koper, een eikenhouten kansel met kansellezenaar. Op de kansellezenaar staat het monogram (W/M) van Koning-Stadhouder Willem III en Mary Stuart. Een identiek exemplaar is te zien in de Engelse kerk aan het Begijnhof in Amsterdam. Evenals het orgel en de lezenaar zijn ook de blauwgrijze plavuizen uit de vroegere St.Jakobuskerk.

Op de luidklok, gegoten in Antwerpen in 1794, is, staat het originele randschrift "Geloeft Zij Godt". Daaronder is een later (16e-eeuws en typisch calvinistisch) adagium toegevoegd:

door my word elk ter kerk genoot
ik doe steeds gedenken aan de dood
geeft dan met acht op myn geluyd
eer ge onbereyd uw oogen sluydt

Hoewel de kerk de naam "Witte Kerk" had, is de kleur van het gebouw nu okergeel. Dit komt door de grondige restauratie van het gebouw in 2007. Vanaf begin 20ste eeuw echter was het gebouw wit.

We gaan rechtsaf het **Kerkplein** op en stoppen bij het **18:Bevrijdingsmonument**.

Het bevrijdingsmonument van Niels Steenbergen werd in 1957 onthuld. Deze beeldend kunstenaar is geboren in Steenbergen.

Het reliëf stelt: 'Daniël' in de leeuwenkuil' voor. De beeltenis heeft ogenschijnlijk niets met de Tweede Wereldoorlog te maken. Jan Peeters gaf daarover echter uitleg: 'Tijdens de oorlog is Niel Steenbergen ook opgepakt geweest en heeft hij een poos opgesloten gezeten in een

kast, waarin hij niet kon zitten, liggen of volledig staan. Dat was een traumatische ervaring, waarover hij nooit heeft gesproken, maar wel zichtbaar heeft gemaakt in het monument'.

Achter dit monument: het Napoleonhuis, genoemd naar het woonhuis wat hier ooit stond, waar Lodewijk Napoleon volgens overlevering in 30 april 1806 gelogeed zou hebben bij zijn rondreis in deze omgeving.

Het Gemeentebestuur ontving van de Landdrost van Brabant een schrijven om de wegen en bruggen voor zijn komst behoorlijk op te maken en de vlaggen van de toren uit te steken. De koning werd die dag met zijn gevolg aan de Blauwe Sluis opgewacht door gardes d'honneurs, die de vorst vergezelden tot aan de Kruispoort. Na officiële ontvangst ging Lodewijk Napoleon naar de schuurkerk om de Mis bij te wonen. Het was zondag en de koning had nog niet gekerkt. Omdat de kapelaan nogal lang op zijn komst had moeten wachten, deed de koning hem als excuse een gouden snuifdoos ten geschenke, voorzien van het monogram L.N. De snuifdoos wordt in de collectie van de Gemeente Steenberghe bewaard.

We lopen dan verder via de **Kruispoort**:

De Kruispoort was vroeger de oostelijke stadspoort, gebouwd in 1643, gelegen ter hoogte van de huidige dierenkliniek. De naam Kruispoort zegt eigenlijk: de poort met de weg naar Kruisland. Aanvankelijk heette de weg vanuit de stad naar de poort 'de nieuwe straat naar de Oostpoort'. Na de opheffing van de vestiging Steenberg 1827 werd de poort afgebroken en de weg verbreed.

Op nr. 22 zien we een woning, gebouwd rond 1900 voor dokter Koch. U ziet verschillende beeldhouwde figuurtjes, o.a. kopjes met een doek om de hals, die blijkbaar tanden laten trekken. Later woonde hier dokter Meulenkamp, waar heel Steenbergse pillen tegen aambeien haalde.

Nr. 9 (nu rijwielhandel Zwaan) was rond 1850 de bierbrouwerij van de familie Korst, welke via een pijpleiding zijn water betrok uit de even verder gelegen Vest. De nummers 21 en 23 hebben monumentstatus.

Ter hoogte van de huidige dierenkliniek op nr. 34 stond ooit de Oost- of Kruispoort, geslecht rond 1815.

In de dierenkliniek huisde voorheen café de Kruispoort.

Steenbergen heeft vele herbergen gekend met de fraaiste namen. Uit de vorige eeuw stammen het Kietelhol, het Hanengevecht, het hof van Leuven, Hof van Holland, de Vliegende Vlooi en nog vele andere.

Hotel Kruispoort, zoals dat na de oorlog heette vermoedelijk ooit Landzigt. Het werd achtereenvolgens uitgebaat door Cornelius Schoutens en echtgenoten, Jan Jochems, Kees en Rinus Vissenberg, fam. Schrouwen en de Mus. Nu bevindt zich er een dierenkliniek.

We komen nu in **De Nassaulaan**,

Deze laan is in 1839 aangelegd over de buitenwerken van de vesting. Voordien lag er meer naar het zuiden een bochtige wegje, doch dat is in de loop der tijd verdwenen.

De Nassaulaan wordt aan de linkerkant gekenmerkt door de

statige oude villa's van net voor 1900. De villa's op nr. 15 en nr. 17 werden ontworpen door de Dinteloordse architect L. van Tooren rond 1930.

We komen nu bij de R.K. Begraafplaats, die in 1828 werd aangelegd op het meest noordelijke lunet van de voormalige verdedigingswerken. Hoewel sindsdien uitgebreid en veranderd (1899), markeert het kerkhof nog duidelijk de plaats van dit lunet, wat vergelijkbaar is met een ravelijn. Vóór de begraafplaats ziet U een plaquette, welke herinnert aan de Canadese bevrijders van Steenbergen, onthuld in 1974.

19: Mariakapel

De kapel is in 2009/2010 gebouwd door vrijwilligers o.l.v. Ad van de Par.

We lopen verder het kerkhof op en stoppen bij de graven van:

20: Guy Gibson en James B. Warwick

Op de begraafplaats kunt U de graven van de Engelse oorlogsvliegers Warwick en Gibson zien. Beide vliegers zijn neergestort in Steenberghe in de nacht van 19 op 20 september 1944 na een aanval op Mönchengladbach. Op 19 september 1944 vloog Commander Guy Gibson (DFC bar, DSC bar, VC) voor een bombardement in een Mosquito KB267 bommenwerper. Zijn navigator die nacht was Squadron Leader James B. Warwick (DFC). Beide vliegeniers staan bekend als de 'Dambusters', naar aanleiding van een succesvolle aanval op een

stuwdam in Duitsland in 1943. Tijdens de terugvlucht in die fatale septembernacht ging het fout boven Zuid-Nederland. Het vliegtuig van Gibson vloog in brand en stortte enkele seconden later neer in Steenberg.

Op de begraafplaats treft u een gietijzeren kruis uit 1868 aan, op de voet gemerkt G. Klep de Bruijn, Breda.

We lopen terug over het kerkhof naar de uitgang in de **Krommeweg** en lopen rechts verder.

We volgen zo de contouren van de oude stadsomwalling, aangelegd in 1702. Deze weg is in de crisisjaren van de vorige eeuw als wandelpad rond Steenberg verhard.

We stoppen halverwege bij

21: Veldkruis

Op deze plaats staat het veldkruis. Het kruis kent een houten corpus en afdakje (1933).
Ontwerp: Fa Thijssen te Roermond.

De katholieken kregen in Napoleontische tijd steeds meer grip op de maatschappelijk bestel en men wilde daar ook uiting aan geven. Men wilde in 1933 de straat en het landschap meer wijding geven door uiterlijke tekenen en symbolen van het 'Heilige geloof' te plaatsen.

Het eikenhouten beeld op een dito kruis vertoont een gelijkenis met het neorenaissance maniërisme. Van hieruit hebt U een mooi zicht op een onderdeel van de overgebleven resten van de vestingwerken. Openbare uiting van het katholicisme. Gelegen in een binnenhoek van de buitenvestingwerken:

Op het hek van het veldkruis hangt het monumentenbordje van de gemeente Steenberg

Naast het veldkruis staat het

22: Vestingsbord

Deze vestingsroute vertelt over de historische route van de vestingstad Steenberg. Steenberg werd naar alle waarschijnlijkheid gesticht in de tweede helft van de 13e eeuw en is sinds de eerste helft van de veertiende eeuw te beschouwen als stad. Sinds 1 januari 1997 is Steenberg de hoofdplaats van de gemeente Steenberg. Deze gemeente is een samenvoeging van de voormalige gemeenten Steenberg en Kruisland, Dinteloord en Prinsenland en Nieuw-Vossemeer.

We vervolgen de Krommeweg.

23: Galgenveld:

Tegenover nummer 6 was vroeger een kerkhofje. De omvang is herkenbaar aan de omheinende heg. Onder de

bevolking beter bekend als Pestkerkhof. Er stond op deze locatie mogelijk al in de middeleeuwen een 'stadsgalg'. De personen die in de stad terechtgesteld waren, werden, nadat ze omgebracht waren, aan deze galg gehangen. De galg stond in het zicht van de Wouwsepoort, zodat de bezoekers van de stad konden zien dat met de Steenbergenaren niet te spotten viel. Het Galgenveld is geen begraafplaats, maar omdat na verloop van tijd de stoffelijke resten daar ter plaatse in de grond werden gestopt, werd het Galgenveld wel als zodanig gebruikt.

We vervolgen de Krommeweg. Tegenover het basketbalveldje is het

24: Zwembad De Meermin

Zwembad De Meermin ligt in Steenbergen in een parkachtige omgeving. De allerkleinsten kunnen zich veilig uitleven in het kleuterbad. Dit is een afgescheiden bad met een maximale waterdiepte van 20 cm en met een glijbaantje in het midden. Het half diepe bassin is een groot bad met een waterdiepte tussen 10 cm en 1 meter 50. In het half diep kun je spelen met banden, overgooien met balletjes of

gewoon lekker ronddobberen op de mat. Hier staat ook de reuzenglijbaan op je te wachten, waarvan je in supersnelle vaart het water in glijdt! Het diepe bad heeft banen van 25 meter en startblokken. Sportievelingen kunnen hier baantjes trekken of een wedstrijd zwemmen. Elke dag is het diepe bad één of twee uur gereserveerd voor banenzwemmers. De rest van de dag mag je er springen en duiken, maar natuurlijk ook gewoon lekker zwemmen, als je tenminste je A-diploma hebt. Op de lage en hoge duikplanken kun je iedereen versted laten staan van je plankspringkunsten.

Aan het eind van de Krommeweg, links van de brug, ziet u de laatst overgebleven paal in Steenberg voor kruispuntverlichting. Er liep hier een bovengrondse leiding naar het huis op de hoek van de Molenweg. Midden boven het kruispunt was een lamp bevestigd. Daar vlak in de buurt stond destijds de oude Wouwse toren, die in het jaar 1750 reeds een ruïne was. De legende wil dat daar nog steeds een schat verborgen ligt en gelukszoekers zijn er wel eens aan het graven geweest.

We gaan rechtsaf de **Wouwsestraat** in. In 1871 verzocht een aantal inwoners een rechtstreekse verbinding tussen Blauwstraat en de Welberg aan te leggen. De nieuwe weg, oorspronkelijk 'Blaauweind' of 'Passage', werd rond 1897 veranderd in Wouwsestraat. De

naam is wel duidelijk, maar de oude benaming van Blauwpoort of Wouwse poort kan eveneens hierop betrekking hebben. De huizen links in deze straat werden een kleine honderd jaar geleden gebouwd door een van de eerste woningbouwverenigingen van Steenberg. Alle woningen zijn verbouwd, maar enige eenheid in stijl is nog steeds te ontdekken.

Daarna eerste straat linksaf de **Zuidwal** in.

De Zuidwal werd aangelegd in 1952, in het kader van het toenmalige uitbreidingsplan Zuidwest 1. De straat loopt over het terrein van de vroegere stadswal, aangelegd in 1628. De naam Zuidwal werd voor het uitbreidingsplan toegepast.

Daarna eerste straat links af In de **Ravelijnstraat**: Deze straat is deels aangelegd in 1952 en deels in 1956. Genoemd naar het zuidelijke ravelijn (een versterkte punt) in de vestingwerken, gelegen in de huidige stadspark.

Gaan we de brug over en gelijk rechts het park in. In het park houden we de paden zoveel mogelijk rechts aan.

Op de plaats van het huidige stadspark lag vroeger het zuidelijke ravelijn. Een van de laatste daden van Burgemeester De Gou was de opening van het stadspark op 2 juni 1957 aan de Zuidvest. Een gelukkig initiatief destijds, want zo bleven de waterpartijen van de oude historische vesting tenminste nog gedeeltelijk voor het nageslacht bewaard.

Dan kom je bij de
25: Zonnewijzer

De zonnewijzer is geschonken op 2 juni 1957 door de Grondmij, en gemaakt door smederij Van Oers (vader van Toon van Oers). De datum staat op de zonnewijzer vermeld; Loop via het voetpad richting

26: Fontein

naar het voetpad richting

27:Propeller

Hier passeren we een voetstuk met daarop een propeller, onthuld op 7 mei 1990, ter nagedachtenis aan de eerder

De fontein is geschonken op 2 juni 1957 door de HKI (Enka), en gemaakt door smederij Van Oers (vader van Toon van Oers). maar is later gerestaureerd (waarschijnlijk in 1972). De fontein bevat het Stadswapen van Steenbergen,

Terug

genoemde oorlogsvliegers Gibson en Warwick.

Het monument is opgericht ter herdenking van Guy Gibson (de vlieger die in 1943 leiding gaf aan Operatie Chastise en daarvoor het Victoria Cross ontving) en zijn 22-jarige navigator Jim Warwick, die op 19 september 1944 net buiten Steenbergen neerstortten met hun De Havilland Mosquito. Het monument bestaat uit een propeller geplaatst op een meer dan twee meter hoge granieten zuil.

We vervolgen het voetpad langs de waterkant richting de uitgang van het park. Bij de uitgang gaan we rechtsaf en we lopen in de **Van Gaverenlaan**.

Een straat aangelegd in 1956 en genoemd naar de heren van Breda uit de familie van Gaveren. Deze familie was samen met de heren van Bergen op Zoom tussen 1287 en 1313 ook heer van Steenbergen. Raso III van Gaveren en Gheeraerd van Wesemale gaven in 1308 de Nieuwe Keur aan Steenbergen; een belangrijke gebeurtenis in de rechtsgeschiedenis van de stad.

We stoppen bij het beeldje van Carnaval.

28:De Bietboer en Meermin.

Dit beeldje is ontworpen door Paul Sloven en gemaakt door Toon van Oers. Elke jaar wordt met de 11^e van de 11^e door de carnavalsvierders uit Strienestad de Carnavals-eed afgelegd.

We lopen de straat in tegenover het beeldje De **Lieve Vrouwepoort**: Ongeveer op deze plaats werd deze stadspoort gebouwd tijdens de verkleining van Steenberg in 1460.

Einde straat gaan we rechts de **Burgemeester van Loonstraat** in: Het gedeelte Bergsche Weg tussen de Molenweg en de Kade is in 1936 omgedoopt in Burgemeester van Loonstraat, naar de drie familieleden die hier burgemeester zijn geweest: J.L van Loon (1850-1868), J.J. (1881-1909) en J.A. van Loon (1910-1919).

Daarna gaan we links de kade op en stoppen bij restaurant de Wallevis.

zoover

HK De Steenen Kamer

Heemkunde is de kennis en de waardering van het volkseigene, zoals zich dat openbaart in de cultuur van de stad en streek die men bewoont. Heemkundekring De Steenen Kamer is een cultuur-historische vereniging, opgericht op 30 augustus 1994. De naam is afgeleid van een hier ter plaatse bestaande, maar in de vergetelheid geraakte naam van een perceel grond. Dat stuk grond lag vroeger buiten de stad, maar zou tegenwoordig gesitueerd kunnen worden in wijk Zuid.

Reeds in 1511 komt het toponiem in oude Steenbergse archiefstukken voor. In dat jaar verkoopt een zekere Harmen Goertss de Potter namelijk ruim twee gemet grond in het

Oudland, geheten De Steenen Camer, aan een zekere Jacob van der Meere. Bijkomstigheid is ook dat een ruimte in of aan het weeshuis ooit de Steenen Kamer werd genoemd.

De vereniging stelt zich ten doel;

- * Steenbergen, op ieder gebied dat onder het begrip heemkunde valt, te bestuderen en te onderzoeken;

- * in brede kring belangstelling te wekken voor plaats en bevolking;

- * te ijveren voor het behoud van het eigen karakter en de schoonheid van Steenbergen.

De Steenen Kamer tracht dit doel te bereiken door:

- * personen die belangstelling hebben voor heemkunde te verenigen;

- * het houden van bijeenkomsten, lezingen, excursies en tentoonstellingen;

- * het samenwerken met instanties en personen, die het gestelde doel mede onderschrijven;

- * het verzamelen en beheren van voorwerpen en geschriften die betrekking hebben op Steenbergen;

- * het samenwerken met andere heemkundekringen en verenigingen, welke ter bereiking van het doel van nut kunnen zijn.

De Steenen Kamer heeft sinds 1 juli 2002 zijn eigen bescheiden heemruimte, en wel op de zolder van de Vredeskerk in Steenbergen-Zuid (Het Zolderke).

Mocht u belangstelling hebben om lid te worden, denkt u voorwerpen, fotomateriaal of documentatie over Steenbergen te willen schenken, dan kunt u contact opnemen met

Gerard Baten, **voorzitter** 0167-565296 **Emailadres:**

gebaten025@ziggo.nl

Website: www.heemkundekringdesteenenkamer.nl